

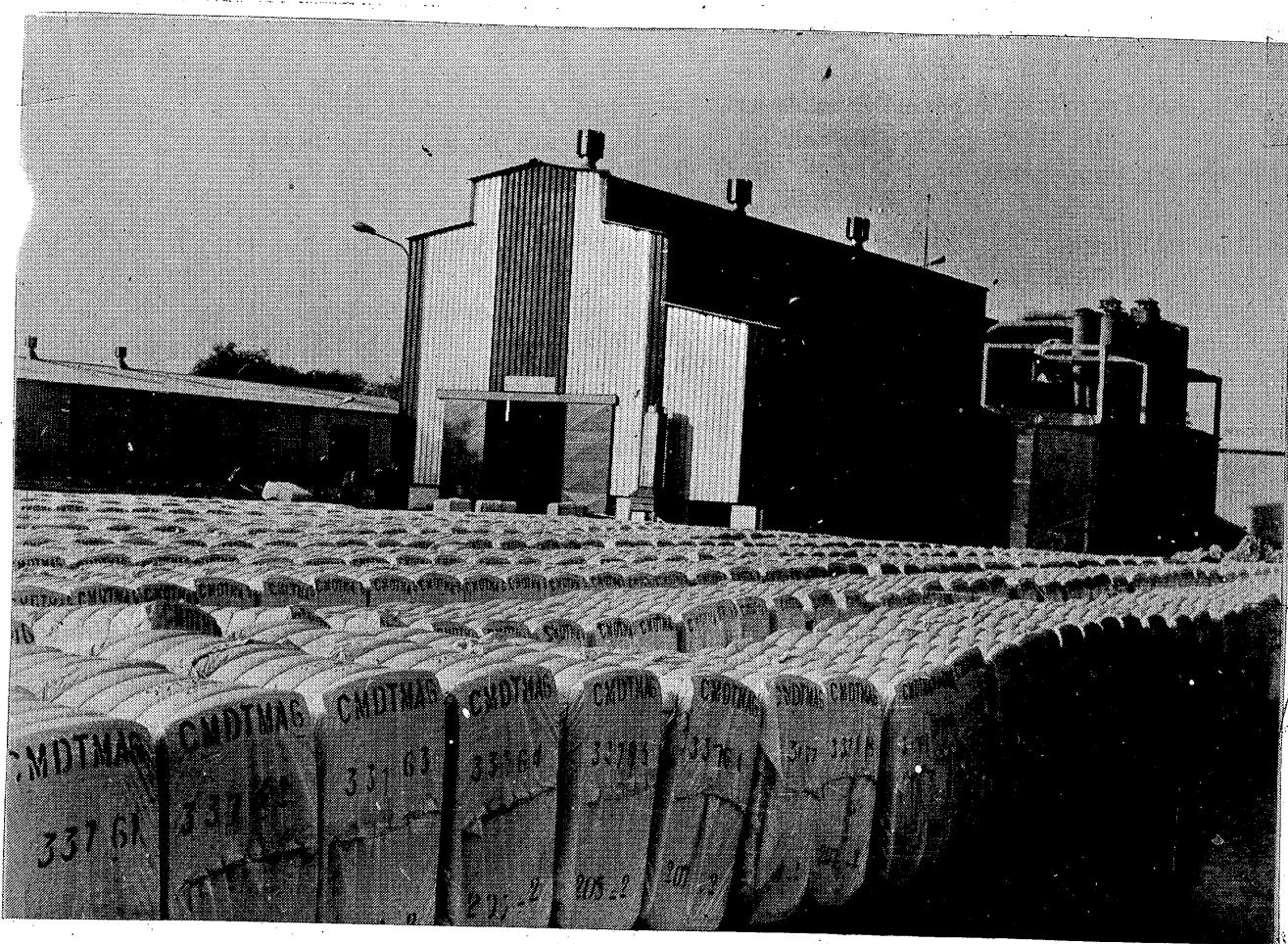
jékabbara

"ni jékafò ye daamu ye,
jékabaara nyogon daamu té."

nimòrò 15 - san 1987n marisi kalo - a sòngò : dòrömè 20

san 1987 kòori sòròta man kan ka tèmè cogoya si la tòni 210 000 kan

Min bë sòrò nimòrò in kònò, o filè nin ye :

- nyè 2 ani 3 Kòori sènè baarada kunnaфони : kòori sènè n'a kunkankow
nyè 4 Tiga sènè baarada kunnafonи : ODIPAC cikè kalan yòròw
Balíkukalan : baliku gasi sigi cogo
nyè 5 Cikè dönniya : an ka jiriw turu k'an ka foro dancèw abadaya
nyè 6 ani 7 Dinyè kíbaruya : Faransi jamana
nyè 8 Tulon tè sèbè sa : nyènajé jate
kuma kòròma

koori séné baarada kunnafoni

koori séné n'aunkankow

koori séné ko kéra cogo min salon

Salon, zuwèn kalo la, koori séné baarada ka lasigiden caman ye taama kè cikèlaw ni nyögòn cè, k'u ladònniya gèlèya kan, gèlèya minnu bë koori sannifeere la dinyè kònò.

Baarada lasigiden ninnu ye kò in perepere-latigè, fo sénèkèla k'a faamuya ko o gèlèya tè se ka kumbèn fèerè siri kò. Fèerè min jòra koori séné baarada fè, o ye k'a nyini cikèlaw fè, san 1986 koori sòròlen ka bérè kényè ni san 1985 ta ye, a kana témè o kan abada.

Cikèla ye kunnafoni ninnu faamuya wa ? U sera ka koori sòròlen bérè kényè ni san 1985 ta ye wa ?

Walew kumana cikèlaw nò na : sanji na cogo nyuman y'a kè, ji ye koori forow labò k'u sòrò bonya. O kéra sababu ye, koori sòròla ka danma témè.

N'i ye Jékabaara nimòrò 6 kalan, i y'a dòn ko san 1985 ka koori sòròlen kéra tòni 175.525 ye, ka san 1984 ta kè tòni 144.261 ye. Min sòròla nyinan san 1986 la, o dun taara se fo tòni 190.000 ma Mali woroduguyan fan na, ka tòni 5.000 fara a kan, n'o fana sòròla sira séné baarada yòròw la.

O bée n'a ta, Mali jamana nyémögòw y'u cèsiri kosèbè nyinan walasa koori sannifeere ka sabati, cikèlaw ka nafolo kana tinyè. U ka o ñaniya nyuman in nògòyara k'a da koori sòngò kòròtali kan koori feere yòròw la dinyè kònò : fèn min y'o sababu ye, o ye ja ye, ja min binna Lamerikènw ka jamana kan, n'o y'u ka koori sòrò bin : o ye koori dògòya koori feere yòròw la, ka a sòngò yèlèn.

san 1987 kunkankow

Koori sòngò diya o diya, hali bi koori séné tè se ka taa jateminè kò. Bawo a jirala ko san 1987 koori sòròta man kan ka témè cogoya si la tòni 210.000 kan. O kunw filè :

Koori wurusi mansin minnu b'an fè Mali kònò, u ka koori wurusita ye tòni 200.000 ye san o san. A cayalenba ye tòni 210.000 ye, n'i ko nafa ka ye a la. Ni koori sòròlen témèna o hakè kan, a tò wurusibali bë to, ka tinyè.

Koori doni mobiliba minnu bë koori lase a wurusi yòròw la, olu fana hakè kényènen don o tòni 210.000 donini de la. Min mana fara o kan, o tèna se hali ka doni ka bò dugu kònò.

fèerè minnu tigèra

O kanma, koori séné baarada ye fèerè danma dòw tigè, walasa san 1987 koori sòròlen kana caya ka danma témè.

O fèerèw filè :

- Dugu kelenkelenna ka koori foro sénèta bée lajèlen ka kan ka bèn taari hakè min ma, o bë jateminè, k'a fò dugu ye. A nyininen bë dugu cikèlaw ka nyögòn ye, k'o taari hakè tila u ni nyögòn cè, cogo min na o bée lajèlen tè témè taari hakè fòlen kan.
- Koori si fana bë jateminè ka bèn taari hakè fòlen ma : koori si kilo 45 bë di taari kelen o taari kelen kunkòrò.
- Min ye nògò ni furaji ye, yèlèma fosi tè don u baara cogoyaw la.

N'a kéra o cogo la, koori foro kénè bë dògòya, n'ka koori sòròlen bë caya taari kelen kelen na. O b'a to cikèla b'a ka nafa sòrò koori séné

na, kòori sènè baarada fana na se ka kòori sòrôlen bée san ani k'a wurusi.

cikèla ka wale kètaw

K'a da kunnafoni ninnu bée kan, a nyininen bë cikèlaw fè, u k'i miiri samiyè nata ka baara la :

- Cikèda ganiya bë siri tuma min fèn sènètaw ko la, i k'i jan to a la ko kòori forow man kan ka sagon taari hakè fòlen kan.

- I b'i sinsi sènèfèn danma dòw yiriwali kan, minnu bë se ka feere ka wari lase i ma. Bawo, jagofèn mana caya i bolo, o b'i kana dòw feereli gèlèya ma, i n'a fò suman sannifeere gèlèyara nyinan cogo min na.

O jagofèn bë se ka kè shò, tiga ni bènè ye. Da fu fana bë se ka feere ka kè nafa sòrô sira ye tuma dòw la.

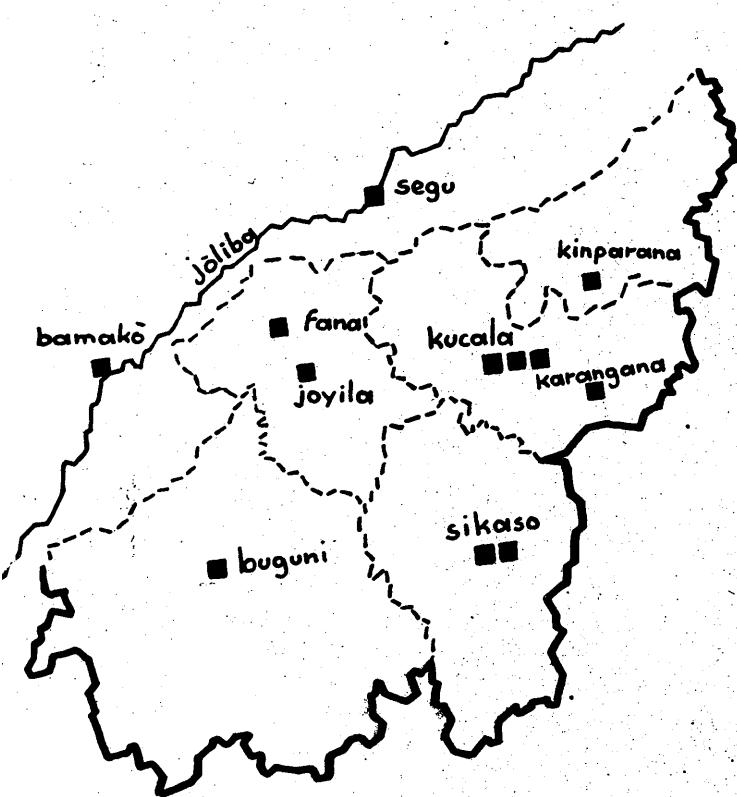
Fèn dòw b'i bolo, n'olù fana bë se ka kè jago-fèn ye, n'i y'u ladon ka nyè, i n'a fò misi, bagan misèn, n'a nyögònnaw. Miiri bë kè samiyè nyè-sigi baara la tuma min, i kana nyinè u ladonni walew kò.

Kòori sènè baarada bë ka kalan dòw labèn nafa sòrô sira ninnu bée kan. O b'a to cikèlaw ka wari sòrô sira tèna dan tugun sènèfèn kelen ma. Dò sòngò mana bin, i b'i sinsi dò wèrè kan, yaasa i ka du magonyè wari kana dèse i bolo.

bée k'i jeni yòrò fin

Kòori sènè bë kè jago de kanma. An ka jama-na jigiya b'a kan. O kanma, jamana nyémògòw bë ka fèerè nyini ka kòori wurusi yòrò kuraw jò, minnu na to, dò bë se ka fara kòori sènè kan Mali kònò. O la, ni kòori sòngò basigira a feere yòrò la Mali kò kan tuma min na, Mali jamana yèrè ni kòori sènèla bëe ka wari bë caya.

Nka, sani kòori wurusi yòrò ninnu ka jò, n'an tèmèna an se ko kan, o bë kè bònèba ye Mali kòori sènèna bëe bolo. O de y'a to, kòori sènè baarada bë laadilikan ninnu lase cikèlaw ma. N'i ko o laadilikan nafa ka ye, fo bée k'a jeni yòrò fin, cikèda bée ka sira fòlen ninnu taama, k'u wasa don u ka ganiya siri yamaruyalen na, ka baara dantigèlenw fana kè u kè tuma na ani u kè cogo la.

Kòori wurusi iziniw Mali kònò an'u ka kòori wurusita

izini	kòori tòni wurusita
Joyila	30 000
Fana	25 000
Sikaso izini fòlò	17 000
Sikaso izini filenan	30 000
Buguni	15 000
Kucala izini fòlò	5 000
Kucala izini filenan	18 000
Kucala izini sabanon	22 000
Karangana	30 000
Kinparana	5 000
Bamakò	8 000
Segu	5 000
tzini bée lejèlen	218 000

tiga sene baarada kuninafoni

ODIPAC cikè kalan yòròw

Dugu yiriwa tòn tè dugu minnu na Kita ni Nègèla lamini na, ODIPAC ye kalan yòrò kuraw dayèlèn olu denmisènw ye.

Cikè kalan yòròw dayèlèn kun ye mun ye ?

- ka denmisènw kalan cikè fèerè kuraw la,
- ka sigini kalan jifidi, walasa ja-ma laudamunaw na sòrò denmisènw na, minnu bë taa dugu yiriwa tòn sigi u ka dugu la,
- ka musow kalan sigini na, ani gala don ni safunè dilan,

- ka baara kalan sinsin, i n'a fò so jò, walasa denmisènw na se ka tolibondon (ni dòw b'a wele ko nògò funteni dingèw, walima dizèstèri) jò u yèrè ye, ka ta gazi ko jiidi.

Kalan yòrò ninnu nafa, fòlò ye suman si nyuman cayali ye. Kalan sen fè, u bë forow bin, minnu nyèsinnen bë suman si sugandilen labugunni ma, walasa cikèla bëe na dò sòrò ka wasa.

Cikè kalan yòròw lahaleya

- Kita : dugu 10 welela, kalanden cèman 15 sòròla ani musoman 3.

- Nègèla : dugu 12 welela, kalanden cèman 19 ni musoman 3 sòròla.

Cèmanw si bë san 27 ni 30 cè ; musomanw si bë san 25 ni 27 cè.

Ni kalan banna...

Cèman bëe bë misi ni misidaba dafalen sòrò.

Musoman kelen-kelen bëe bë gala don minèn ni safunè dilan minèn dafalen sòrò.

Cèman ni musoman bëe bë kòlòsi i ka baarada la, k'i ka baara kelen kiimè.

BAARADA KALAN

Baliku gasi sigi cogo

ko to nyògòn ta la bë kaarata bugu mèen si la

Karamògò ka kan k'a to a hakili la tuma bëe ko a ni baliku de bë nyògòn fè. A k'a dòn ko denmisèn kalan ni baliku kalan tè kelen ye : ko dò bë kun denmisèn na kalanso kònò, a tè kun baliku fè. O la, baliku ni bonya min ka kan, a k'o bonya nyèsin a ka balikukalan so kalandenw ma.

A k'a dòn ko "yèrè bonya" fitin kalanso kònò bë se ka kè sababu ye k'a ka san kalan bëe tinyè, k'a d'a kan baliku kalanso dusu tinyè ka di ; ko fitinin si tè tèmè a kan, a bë ko bëe jateminè jònmayna ni dögömaya ye.

Karamògò kuma cogo bë se ka kalan nege bò kalanden na. N'i ko a ka jaabi tè tinyè ye sinyè fila, a ka ca a la, a tèna nyininkali sabanan jaabi. O la, karamògò kana a fò kalanden ma ko "a man nyi" : ni fili latilenni kéra karamògò ma wajibi ye, a b'o kè ni fèerè ye, k'a ôrô kalanden ma dusu.

Karamògò mana kalanden lagosì, walima k'a mafinyèya, a bë se ka kè sababu ye k'u cè tinyè kalanso kònò fo ka gèlèya don u ka hadama-denya na : n'i ye baliku dusu kasi dòonin kalanso kònò, a b'i ka kalanso to i ye, ka tila ka taa i ka kalan mankutu tinyè yòrò bëe dugu kònò.

Karamògò ka kan ka kalandenw ko diya a yèrè ye

Karamògò ka kan ka kalandenw kanu kabini u ka kalan daminè na fo ka taa u kè kalanden jolen ye.

Karamògò ka timinandiya n'a ka nisòndiya de bë se ka kè sababu ye ka kalan nege don kalanden na, ka dànnaya sinsin u ni nyògòn cè sira bëe la. O tuma na, kalanden bëe kunkòròta, k'a ni lafiya.

Baliku nisòndiyalen kalan ka di, janko n'a bë kalansenw faamu telliya la. A bë wasa a ka nyètaa la.

Ni kalanden sera ka fèn dò dòn, a b'a fò ko kalan in ka nògòn. O la, karamògò b'a jira a la ko kalan nògòya dòròn tè, èle de ka hakili diya fana nò don.

kuma caman fò kun tè

Karamògò kana segin kalanden ta fòta kan fo ka taa kalanden dusu bò. N'a sera o yòrò ma, kalanden b'a miiri ko wèrè ye. O bëe bë kalan segin kò, k'a sumaya : kalan bë nògòya baliku ma n'a y'a sòrò ko wèrè tè a hakili la.

Baliku haminanko ye nyètaa teliman sòròli ye nògòya la. N'o kèra, o b'a jalagèlèya ka kè kalan-sen kura kan a yèrè ye.

Karamògò k'i hakili to nin laa-dilikan nin na, minnu bë kè sababu ye k'a ka karamògòya sabati : "N'i ye nyinè dingè kun fòlò sen ni kolonkala ye, a bë geren".

cikè donniya

A' y'a to an ka jiriw turu k'an ka foro dancèw abadaya

Siga tè cikèda min ka jate la bi bi in na, o ye cikèda ye, min b'a ka kénè hakè jònjin dòn. Jateminè o jateminè n'o sirlen don sènè na, a bèe bè kè k'a da kénè hakè sènèta de kan.

Sumani tè kè ale kò. A kèra ganiya siri ye wo, a kèra sènèfèn tila cogo ye n'u fò-fòli nyògòn kò kénè kelen kan wo, o si jate tè se ka kè kénè jònjin dònna kò.

San o san foro suma ni kénè hakè jateminè kalan n'a wale-yali bè kè kòori sènè baarada ka lasigidew ni cikèlaw fè. O bée n'a ta, hali bi, siga bè dugukolo sènènen hakè la.

Bòlò minnu bè turu cikèlaw fè foro dancèw basigi kanma samiyè da fè, sani foro baaraw ka ban, olu bè tunun walima ka bin, ka cikèla ka o baara nafama in kè fu ye : cikè dugukolo sumanen tè k'a dancèw basigi, k'u kè kénè kisa dònnew ye

Bòlò tununni yèrè dòròn tè, taari kelen o kelen dancè bòli bè jiri 8 nyògònna wajibiya ; o dun tè tò to dugu kungo la.

fèerè bè se ka sòrò o la

Ni fèerè teliman ma nyini an fè, ka foro dan sigi cogoya kura ta, ka san o san sumani bò sen na, finyè na ye an ka cikèlaw ka sènè na tuma bée.

Fèerè min sòròla walasa ka forow dancèw abadaya, o ye k'u dancèw sigi ni jiri sun ye.

Foro suma baara bè kè k'a da foro bonya kan :

- K'a ta taari kelen na fo taari 6 ma : dancè bòli bè kè mètèrè 50 o mètèrè 50, o bè bén

mètèrè kénè 2500 ma, n'o ye taari tila ta tila ye.

- Ni foro bonyana ni taari 6 ye : dancè bòli bè kè taari tilancè o taari tilancè : o kénè danbòlen ninnu jòjan ye mètèrè 100 ye, k'u jòsurun kè mètèrè 50 ye.

Sumani kelen ka ban, ka jiri kénèw turu. Jiri sun ninnu bè se ka turu dancèw selekew la, bòlòw nò na.

Jiri minnu bè turu, olu ye jiriw ye, minnu tè sènèfèn degun, baganw ka tinyèni tè se minnu ma, i n'a fò bagani, sanpèrenjiri, murajiri, an'u

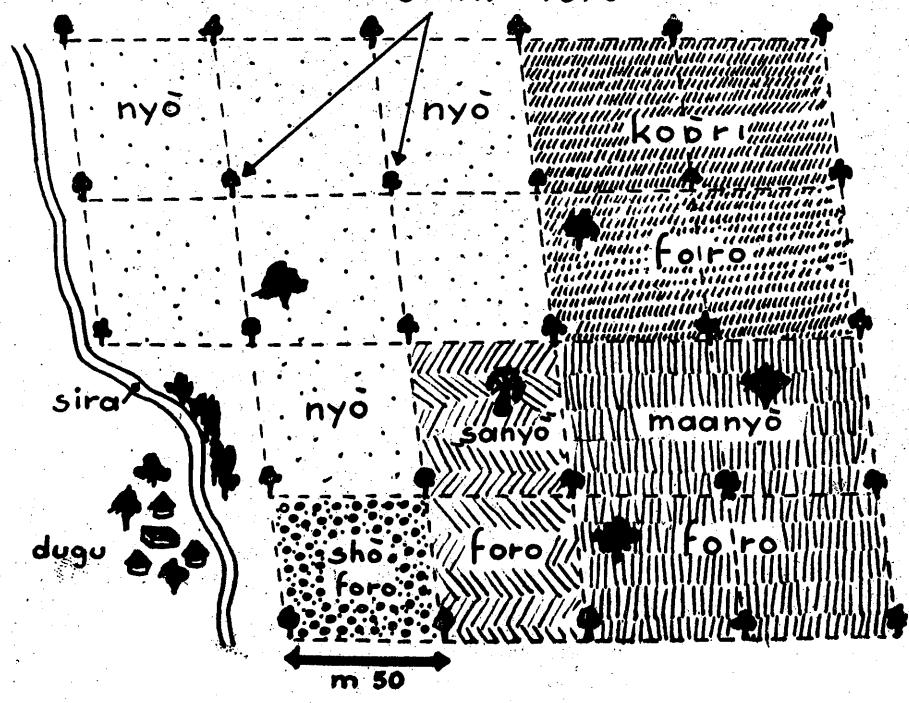
nyògònna : o jiri ninnu bè ja munyu, wa u sòrò ka di dugu kònò.

San nataw la, kòori sènè baarada bén'a sinsi nin wale kan a ka yòrò bée lajèlen kònò cikèlaw fè.

O baara in daminèna Buguni ni Kucala mara la. Kucala mara la, Ngukankaw ye taari 100 dancè bò ka jiriw kè k'u ka nin baara nafama in abadaya. Kanikokaw ye taari 150 dancè bò o cogo la.

O tuma na, an tòw dun, an bè mun makònò ?

Jiriw turu

dinyè kibaruya

Faransi jamana

Faransi bè Eròpu dugukolo tilébin kun na, Atilantiki geji da la.

A dugukolo bonya ye baamètèrèkènè 549.192 ye (i n'a fò taari miliyòn 55 nyögòn).

A Jama ye mógo miliyòn 55 ye, dunan miliyòn 4 nyögòn b'o la.

A faaba ye Paris ye (a fò cogo ko "pari") : mógo miliyòn 10 sigilen bè Paris n'a dafèla la. A duguba dòw filè : Marseille (a fò cogo ko marsèyi), Lyon (liyòn), Toulouse (tuluzi), Nice (nisi), Bordeaux (bòrdo).

Faransi cikèlaw

Cikèlaw n'u ka denbaya ye mógo 3.800.000 ye. Cikè dugukolo ye taari 16.600.000 ye.

Cikè labilalen don Faransi : fèn min ka di min ye, ani hakè min ka di min ye, a b'o cikè.

Bagan ladon bè kè kosèbè, ani suman sènè, i n'a fò alikaama. Fèn dòw fana bè sènè, i n'a fò rèzèn, min bè kè dòlò ye, ani beterawu min bè kè sukarö ye. I komi suman sòròlen bè labòli kè k'a tò to, dò bè ka bò suman sènè na ka dabalifèn sènè yiriwa.

Cikèfènw na girinmanw filè, an'u jòyòrò dinyè jamana cè la

sènèfènw	jòyòrò
alikaama	5n
kaba	8n
orizi	3n
beterawu	2n
rèzèn	2n

gèlèya dòw bè Faransi cikèlaw kan

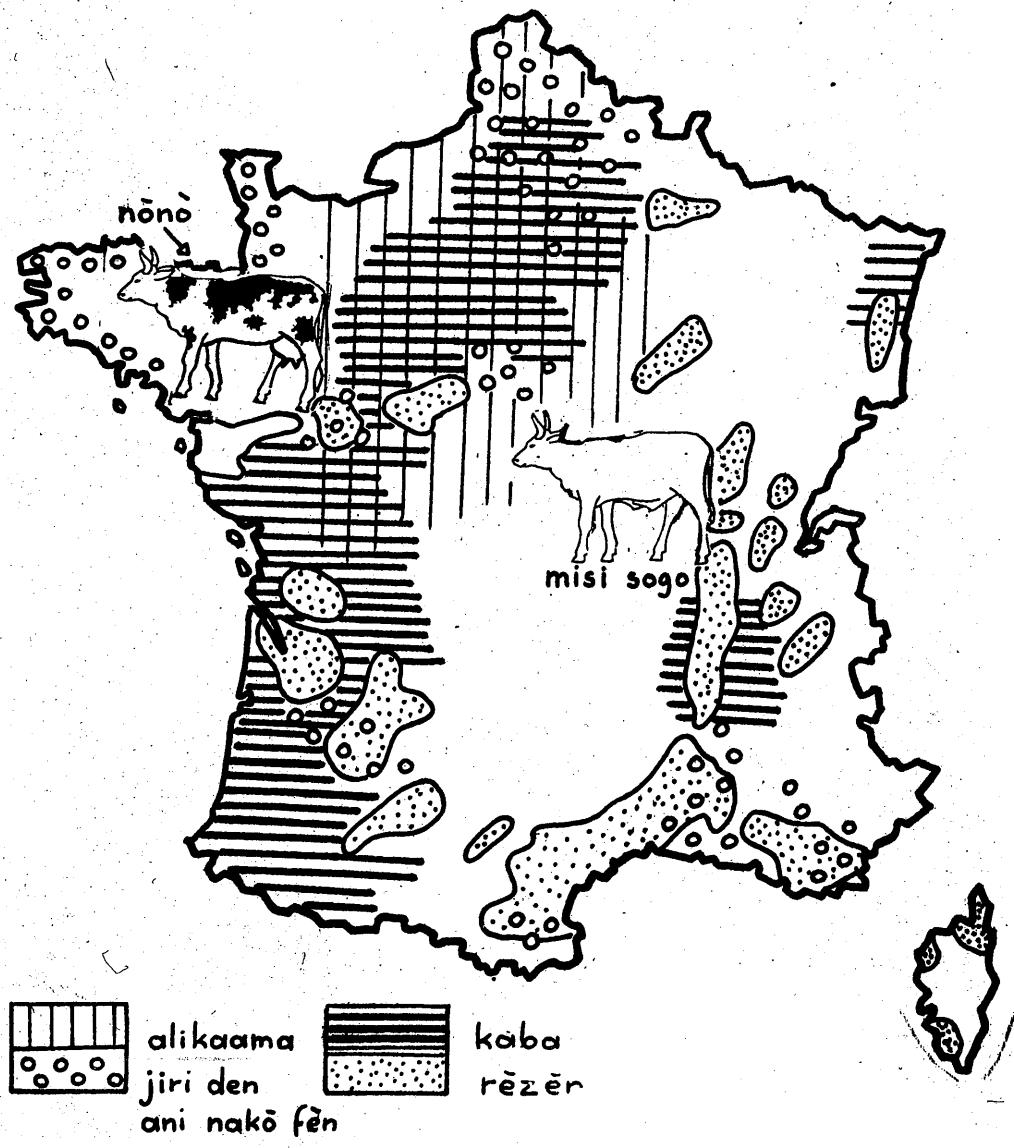
Eròpu jamana bè bè sènè kè ka bagan ladon, ka fèn sòrò kosèbè. O bè na ni gèlèya ye cikèlaw kan : Cikèfèn ka ca sanbagà ma, fo ka suman kisè ni dòlo ni sukarö ni nònòmafènw kè doni ye cikèla kun.

O la, Faransi cikèfènw ni Eròpu jamana tò taw bè nyögòn gala u feere yòròw la.

O misali dòw filè :

- u ka jiridénw ni Espainyi ni Portigali taw bè nyögòn gala.
- u ka lèw ni Aliman jamana ani Danimarki ni Pèyiba taw bè ten.

Hali Eròpu kò kan, dinyè sannifeere kènèw kan, Faransi suman kisèw ni Amèrikèn jamana ni Arizantini ni Kanada taw bè nyögòn gala.

CMDT ————— FAC ————— ODIPAC

Faransi ni Mali ka jè-ka-baara

Kòori bè ka dò fara cikèlaw ka cèsiri nafa kan Mali worodugu yanfan, Segu ni Kucala ni Sikaso...
 Tiga bè ka dò bò u ka sègèn na tilebin fè, Kòlòkani, Kita ni Kayi...
 Suman sènè ni kalan fana ma to kò nin yòròw si la...
 k'a sababu fòlò kè Mali ni Faransi ka jè-ka-baara ye.

san 30 kònò baara Mali worodugu yanfan

"Faransi ka kòori ni fu cikèda" (CFDT) bolofara dò sigira Sudan (Mali) 1953 san na. A sigi yòrò fòlò kèra Zebala ye, Kucala lamini nà, ka sòrò ka lafoni ka se Sikaso ni Segu.

1964 san na, Mali ni Faransi bènna fò la, CFDT ka san tan kè kòori sènè jiidili baara la jamana kònò. O nana ni CFDT kuntigi so sigili ye Bamakò.

Kòori sènè sìnsinnen kò, cikèda in y'a nyèsin cikèla mago wèrèw ma. O bangera "Mali ka kòori ni fu cikèda" (CMDT) la 1974 san na. Faransi niyòrò min b'o la bi, o ye 40 % ye (i n'a fò, CMDT ka wari dòròmè kèmè o kèmè na, CFDT ta ye dòròmè 40 ye o la).

Nafolo juru donnaw bè CFDT (Faransi kòori ni fu cikèda) ni CMDT (Mali kòori ni fu cikèda) ka jè in jira misali nyuman ye jamana yiriwalenw ni jamana yiriwatow ka jè-ka-baara la dinyè kònò.

Faransi ka bolomadèmè tòn (FAC) bè jòdaba la CMDT ye. A bè belebele ta cikè minènw musaka la, ani nògò sòngò, ani dugu kònò baara minèn ko, ani sò jò, ani cikè dònnya ni fèerè kuraw nyinini musaka.

Faransi jè-ka-baara kèsuba ye kòori kolo bò iziniw musaka ta, ka trakitèri ncininw san, k'a jò ni Kucala tulu bò izini musaka ye.

Kòori cikè dònnya nyini bolo min sigira Faransi fè, o fana jòda ka bon kosèbè kòori si nyumanw sugandili la, ani sènè fèerè kuraw nyinini, ani nògò kiimèni ni ntumu fagalaw dabalili. U cèsirilen bè kòori ni da ni sumanw kòlòsili la.

San 30 in kònò, Faransi cikè doma 300 ni kò ye nyögòn laabi Mali worodugu yanfan cikèlaw dèmèni na. U la mògò lako dònnenba dò ye Bèrnar Nikola ye, min tun ye Zebala lamini kuntigi ye, n'a kèra Kucala mara kuntigi ye, ani CFDT kuntigiba ye fo 1973 san.

An bè bì bì min na, Faransi mògò 10 bè baara la CMDT la, ka mògò 6 fara u kan, minnu bè baara kè Kucala tulu bò izini na.

Paris yòrò nyuman dò filè n'o bè wele kè "Tour Eiffel"

Faransi jòyòrò ODIPAC baara la

Faransi jòyòrò bè ODIPAC fa-na baara la. U ka bolomadèmè tòn kelen in (FAC), o jòlen bè ni mangasaw jòli nafolo ye, ani mansin minèn lasagon yòròw musaka, ani numuya jiidili, ani tagazi bondonw labènni (gazi min bè mènè), ani suman gosi mansinw ni suman si mansin ko sìnsinni.

Min kèra kosa in na o hukumu

kònò, o filè :

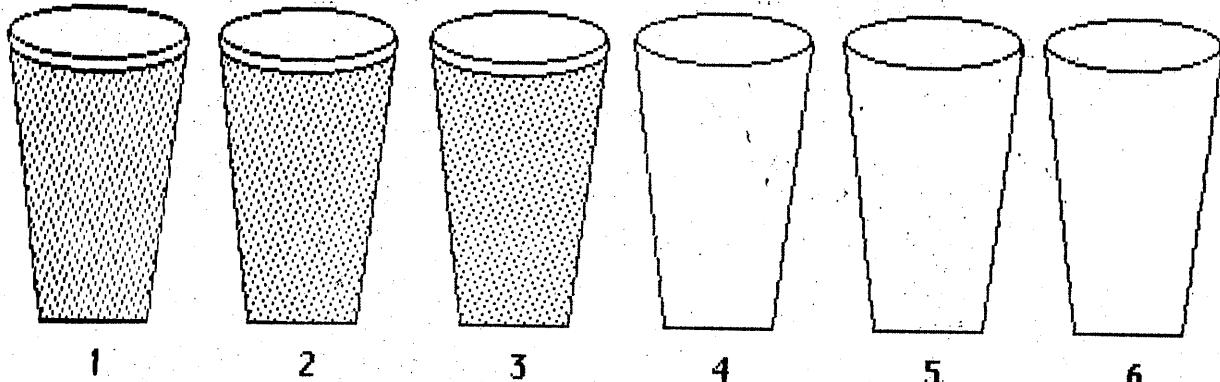
- Mangasa jò : mangasa 10 jòra 1985 ni 1986 san ; 36 ka kan ka jò 1987 san kònò.

- Numuya jiidili : fan 12 minèn kubaw sòròla 1985 ni 1986 san (k'a sòrò sigi tun kèra ni 15 ye) ; fan 8 minèn ka kan ka sòrò 1987 san kònò.

- Suman gosi ni suman si mansin ko : 15 sòròla 1986 san ; 15 ka kan ka sòrò 1987 san.

tulon tè sebè sa

nyènajè jate

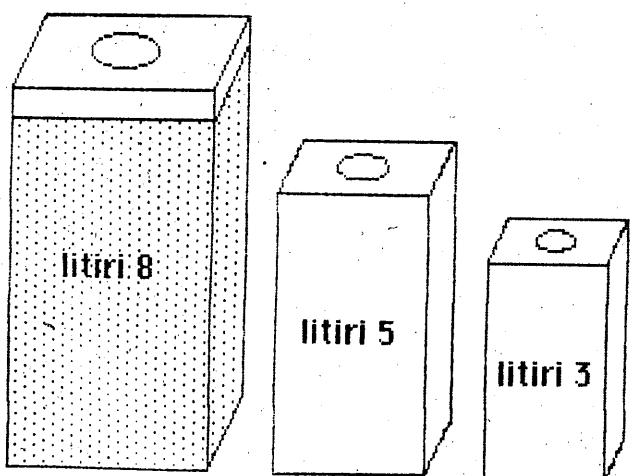

Wèrè 6 sigilen filè nyògòn da fè :

- 3 fòlò falen bè ji la ;
- tò 3 lankolon don.

Jòni bè se ka wèrè ninnu sogn, falen kelen - lankolon kelen - falen kelen - lankolon kelen, k'a sòrò i bolo ma maga wèrè si la kelen kò ?

**Mamadu Lamini Kanute
Bènba kan dungew**

Fulakè bò tuma ni misiw ye sògòma, a ye nònò kènè litiri 8 di bamanankè fila ma, gongon kònò, k'u k'a tla u ni nyògòn cè, bée ta litiri 4.

Gongon lankolon fila bè bamananw bolo : kelen ye litiri 5 ye, kelen ye litiri 3 ye.

Bamananw ye baara sòrò nin don in ! U nyè dalen bè fulakè segintò kan ni misiw ye wula fè, a kèra i ko u ye sanu tòmò !

O sinna ka nònò in tla ni gongon saba ninnu ye, bée n'i ka nònò kumu litiri 4 taara so.

Ni e tun don... e bè se wa ?

**Abdulayi Bari
Bènba kan dungew**

kuma kòròma

Cè kelen bè dinyè kònò, a bè tilen ka dumuni kè, ka si k'a kè, a fa tè sòrò. O ye cè jumèn ye ?

**Shaka Kulubali
Jijeni**

Fèn jumèn bè dinyè kònò ni hadamaden tè se ka nyè a kò, u tè se ka faga a kò fana ?

Ji de ka kòrò ni dumuni ye wa ? Walima dumuni de ka kòrò ni ji ye ? Ji mìn ko don, ko ala de ye ji fòlò da wa ? Walima dumuni de fòlò dara ?

**Daramani Fònba
Ncuwacèn**

